

MITTUNIVERSITETET

Institutionen för socialt arbete

ÄMNE: socialt arbete, c-kurs

HANDLEDARE: Klara Svalin

SAMMANFATTNING:

Syftet med denna uppsats är att ge en ökad förståelse för diakonins funktion, diakoners roll och diakonins betydelse för det sociala arbetet. Detta utifrån diakoners och diakoniassistenters upplevelse av kyrkans sociala arbete idag. Fungerar det diakonala arbetet som komplement till eller ersättning för statlig social verksamhet i dagens rådande välfärdsstruktur? Studien är kvalitativ och bygger på intervjuer med diakoner och diakoniassistenter omkring deras upplevelser av diakonins roll i en specifik stad. Resultatet i uppsatsen visar på att diakonerna upplever sig ha en viktig kompletterande roll i det sociala arbetet. De anser sig med sin kristna utgångspunkt ha en specifik profilering av själavårdande, stödjande samt gemenskapsbyggande karaktär. Diakonin ses som ett alternativ till och inte en ersättning för kommunal välfärdsservice och diakonerna/diakoniassistenterna vill inte ta över andra aktörers sociala ansvar.

NYCKELORD: Diakoni, välfärdssamhälle, ansvar

TITEL: Diakoni – ett komplement i välfärdssamhället?

En intervjustudie med församlingsdiakoner

FÖRFATTARE: Helen Alvarsson

Johanna Resare

DATUM: Juni 2008

Förord

Ett stort tack riktar vi till de intervjupersoner som ställde upp och gjorde denna uppsats möjlig. Tack för det ni delade med er av, det har berikat uppsatsen.

Tack till vår handledare Klara Svalin och våra korrekturläsare för respons och uppmuntran genom denna uppsatsprocess. Tack Lars för din närvaro och tekniska support.

Vi tackar varandra för gott samarbete med många glädjande stunder.

Tack Jesus, upphovsmannen till diakoni, för stöttning och själslig support.

Sannerligen, vad ni gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig (Matteusevangeliet 25:40).

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Bakgrund	5
1.1.1 Diakonins historik	6
1.1.2 Diakoni idag	8
1.2 Problemformulering.....	8
1.3 Syfte	9
1.4 Frågeställningar	9
1.5 Disposition	9
2. Material och metod.....	10
2.1 Insamlingsmetod	10
2.2 Litteratursökningsförfarande.....	11
2.3 Urval	11
2.4 Intervjumetod och intervjusituation	12
2.5 Databearbetning och analysförfarande.....	12
2.6 Etiska överväganden	13
2.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	13
3. Tidigare forskning	14
3.1 Kyrkan som en välfärdsorganisation	14
3.1.1 Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.....	15
3.2 Diakoni i Sverige.....	15
4. Teoretisk referensram.....	17
4.1 Den Svenska välfärdsmodellen.....	17
4.1.1 Relationen mellan stat och kyrka i Sverige	17
4.1. 2 Staten och socialt ansvar	18
4.1. 3 Svenska välfärdsmodellen och den frivilliga sektorn.....	19
4.2 Diakoni och samhälle.....	20
4. 3 Professionellt socialt arbete.....	20

4.3.1 Empowerment	21
5. Resultat och analys	22
5.1 Diakonal verksamhet	22
5.2 Målgrupp och syfte med verksamheten	23
5.3 Frivilliga	25
5.4 Förväntningar på diakonin	26
5.5 Samverkan	28
5.6 Samverkan och kyrkans respektive kommunens ansvar	29
5.7 Diakonens roll i församlingen och i samhället.....	31
5.8 Diakonins inriktning framöver	33
6. Diskussion	35
Referenslista	40
Bilaga 1 - Brev till intervjupersoner	43
Bilaga 2 – Intervjuguide.....	44
Bilaga 3 - Vigningslöfte	45

1. Inledning

Diakoner ska:

...genom sin gärning vara ett barmhärtighetens tecken i både församling och samhälle. Diakonen har ett ansvar att göra kärlekens gärningar, särskilt mot utsatta människor. Uppgifterna varierar beroende på de lokala sociala behoven och församlingarnas strukturer och diakonala prioriteringar...Varhelst det finns mänsklig nöd är det diakonens kallelse att ingripa och inspirera andra att ta ansvar (www.svenskakyrkan.se/kyrkoordningen).

Förr hade Svenska kyrkan en ställning under staten men i och med separationen dem emellan den 1 januari 2000 har kyrkan blivit en del av det frivilliga sociala arbetet. Detta har enligt Jeppsson Grassman (2001) för kyrkan fört med sig ett förändrat förhållande till organiseringen av samhällets allmänna sociala välfärd. I artikeln ”Socialen skickar fattiga till kyrkan för att få hjälp” i Dagens Nyheter den 2007-12-15 gick det att läsa om hur diakoner i Stockholm anser att de får ta över en del av det ansvar som hör till socialtjänsten. Detta leder till att kyrkorna får hjälpa de människor som är mest utsatta. En diakon i artikeln uttrycker att kyrkan ska vara ett komplement till socialtjänsten och inte överta deras ansvar. Är detta en storstadsproblematik eller finns det liknande tendenser på flera håll i landet? Vi är i denna uppsats intresserade av att studera diakoni utifrån en lokal kontext i en medelstor stad i Sverige. Engel (2006) beskriver att det sociala arbetet i kyrkan är omfattande, men underskattat.

Diakoni är central för kyrkans integritet och har viktiga omsorgsroller i vårt samhälle. Därför är det angeläget att den blir föremål för forskning och kritiska studier” (Blennberger, Hansson och Stål, 1999:2, s. 9).

1.1 Bakgrund

Engel (2006) hävdar i en avhandling att kyrkan står i en ”brytningstid” med ett ”glapp” mellan hur diakonin beskrivs i nationella dokument och hur det sedan tar sig uttryck i den diakonala verksamheten. Det finns förväntningar från olika håll på diakonin, dels från kyrkan själv och dels från Sveriges befolkning. De förväntningar som finns från Sveriges befolkning kring Svenska kyrkans verksamhet kretsar till stor del kring sociala insatser och diakoni (ibid.). I en undersökning som genomfördes i Västerås 1998, där 3200 personer ingick, ansåg de tillfrågade att kyrkan bör arbeta med gamla, missbrukare, sjuka, uppsökande verksamhet, arbete bland unga med mera (Björklund, Sandahl & Stenow, 2004). Bäckström, Edgardh

Beckman & Pettersson (2004:8) beskriver att som en del i den nordiska modellen ingår att de förväntningar som finns på kyrkan i första hand handlar om att vara ett kompletterande stöd till utsatta människor. Detta kopplar författarna till den tillit som finns till kyrkan som organisation. De hävdar vidare att det är välfärdsstaten som har det yttersta ansvaret för den sociala välfärden och inte kyrkan. De anser inte att de förväntningar som finns gentemot kyrkan främst innefattar stöd till socialt utsatta grupper. Efter Svenska kyrkans skilsmässa från staten har en del människor valt att utträda ur kyrkan, men samtidigt har människor åsikter kring kyrkans verksamhet och många anser att kyrkan ska stötta utsatta i samhället (Engel, 2006; Jeppsson Grassman, 2001).

Svenska kyrkans sociala ansvar finns beskrivet i kyrkoordningen. Efter Svenska kyrkans självständighet från staten har en ny kyrkoordning skrivits där diakonins betydelse betonas som en av kyrkans huvudsakliga uppgifter.

Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission” (Kyrkoordningen 2 kap 1§).

Det finns alltså riktlinjer för Svenska kyrkans diakonala arbete och detta fokuseras främst på marginaliserade och utsatta grupper. Diakoner är Svenska kyrkans socialarbetare och det sociala arbetet benämns i Svenska kyrkan som diakonalt arbete. Diakoner kan vara exempelvis socionomer eller sjuksköterskor i grunden, men med diakonal vidareutbildning (Engel, 2006). Ordet diakoni kommer från det grekiska ordet *diakonia* som har betydelsen tjänst/tjänande och från detta har ordet diakon utvecklats med betydelsen tjänare, då det kristna budskapet överförs i handling (Björklund et al. 2004). Detta har en biblisk grund med Jesus som förebild när han betjänade människor¹.

1.1.1 Diakonins historik

Diakonin har sina rötter i de första kristna församlingarna, vilka bildades runt år 30 e.Kr. De första kristna lade stor vikt vid att utöva social omsorg i form av att stötta och ta hand om svaga och svårt utsatta grupper i samhället, då detta skulle visa på Guds barmhärtighet (Spjuth, 1999).

Mellan år 1000 e.Kr. och fram till 1700-talet försvann diakonatet näst intill helt som uppgift i församlingen. Detta främst på grund av klosterinstitutioner som växte fram och tog över den

¹ Se t ex Matteusevangeliet 20:25–28

diakonala rollen. På 1700-talet återinfördes dock kyrkans ansvar till att framförallt omfatta hjälp till fattiga i samhället (Wadensjö, 1989). Detta influerades av *pietismen* som var en rörelse som växte fram i Tyskland, vilken betonade en praktisk och aktiv kristendom. Denna rörelse ledde till att filantropiska sällskap bildades runt om i Europa och utvecklingen spreds även till Sverige. Till följd av detta inrättades diakonala anstalter inom Svenska kyrkan, vilka fick stor betydelse på grund av ökade sociala problem i och med urbanisering och industrialiseringens utveckling vid denna tid. Från början av 1800-talet och fram till dess svarade kyrkan direkt eller indirekt för merparten av all människovård i Sverige. Institutionerna för diakoni arbetade med sjukvård, äldrevård, vård för prostituerade, vård för barn och ungdomar samt vård för alkoholskadade. Till följd av diakonianstälternas arbete startades även de första utbildningarna inom vårddyrken såsom sjuksköterskor, socialarbetare och småskolelärare. Kyrkliga och kommunala uppgifter gällande socialt ansvar att kom under denna tid att separeras då nya kommunallagar infördes (Spjuth, 1999; Engel, 2006).

Diakonianstalter som startades i Sverige på 1850-talet utvecklade och utförde flertalet pionjärinsatser inom diverse områden i en tid då sociala välfärdstaganden inte ansågs höra till ett allmänt samhällsansvar. Utifrån dessa institutioners initiativ kring omsorgsvård kom samhället senare att bidra med mer generella och omfattande hjälpinsatser. Med sin lagstiftningsrätt och tillgång till ekonomiska resurser kunde de enskilda initiativen utvecklas till att omfatta hela samhället (Engel, 2006). Engel (2006) tar i en studie upp kyrkans diakonala roll i samhället. Det blev i takt med att samhället förändrades och sociala skyddsnet växte fram inte längre självklart att diakonala uppgifter skulle räknas som kyrkans ansvarstagande. Efterfrågan på diakonal verksamhet minskade.

Det starka samhället skulle vårda sig i allt om alla sina medborgare...vård och omsorg var samhällets sak. Det skulle inte kyrkan behöva ägna sig åt (Engel, 2006, s. 14).

Diakonins roll i samhället ifrågasattes och då fick diakonin som *själavårdande*² inriktning ökad betydelse. Diakonin verkade som en omsorgsverksamhet som inte stred mot samhällets totala ansvar eftersom diakoni, i motsats till socialvård, ytterst syftade till själavård och inte

² Själavård handlar enligt Okkenhaug (2002) om goda möten, möten som kan leda en människa vidare i livet och i tron. Själavården står i förhållande till psykoterapi, men själavården arbetar utifrån en religiös förståelse av människan.

först och främst till att fylla materiella behov. Det ansågs därmed betydelsefullt att bygga upp ett samarbete mellan den kyrkliga diakonin och samhällets socialvård. Förväntningar fanns kring att kyrkan skulle arbeta med människors existentiella behov vid sidan av deras mänskliga behov (Engel, 2006). Under 50- 60-talen ökade diakonins församlingsverksamhet inom Svenska kyrkan. Diakoniet blev mer inriktat på församlingsarbete och deltagande i gudstjänsten mot tidigare då fokus låg på sociala och sjukvårdande uppgifter.

1.1.2 Diakoni idag

Diakoni handlar om kyrkans sociala ansvarstagande på olika områden och kan verkställas av anställda eller frivilliga (Jeppsson Grassman, 2001). Det största arbetsfältet för diakoner är inom någon församling. *Diakoniet* handlar om den ordning som finns i kyrkan som reglerar diakoners uppgift i samhället och i kyrkan och om att diakonen genom sin kallelse i Kristi namn tjänar i samhället. Det *särskilda diakoniet* handlar om den tjänst diakoner vigs till (Blennberger et al. 1999).

Diakoner representerar inför kyrkan hennes kallelse att vara tjänare i världen. Genom att i Kristi namn ta upp kampen i samhällets och enskildas otaliga nödsituationer exemplifierar diakonerna det inre sambandet mellan gudstjänst och tjänande i kyrkans liv (Björklund et al. 2004, s. 16).

Diakoner har en karitativ³, dvs. vårdande uppgift och deras uppdrag handlar om att med respekt, delaktighet och solidaritet, som utgår från Jesu Kristi kärlek, möta människor i utsatta situationer. Barmhärtighet och solidaritet är begrepp som ofta kopplas till diakoni. Diakoni är en del av kyrkans organisation och kopplas ofta även till omsorgen till utsatta människor, direkta insatser till människor med behov samt kan även innefatta annat socialt arbete (Björklund et al. 2004). Utifrån de definitioner av diakoni som ovan beskrivits menar vi med diakoni i denna uppsats det sociala arbetet som bedrivs i kyrkan, vilket har ett kristet tjänandeperspektiv av medmänniskan som grund.

1.2 Problemformulering

Det diakonala arbetet i Svenska kyrkan har efter separationen från staten år 2000 blivit en del av det frivilliga sociala arbetet eftersom det inte längre står under staten. Relationen till staten har förändrats och av detta kanske även Svenska kyrkans ansvar och utformning av det

³ karitativ kommer från latinets *ca'ritas*, som betyder hängivenhet, kärlek, barmhärtighets- och vårdande (Nationalencyklopedin, 2008).

diakonala arbetet. Står kyrkans diakonala arbete i en förändringsprocess? Det finns som tidigare beskrivits förväntningar från olika håll på diakonins utformning, dels från kyrkan själv och dels från Sveriges övriga befolkning. Får kyrkan med de resurser den har ta för stort ansvar för det sociala arbetet genom det diakonala arbetet eller skulle den kunna göra mer, i så fall på vilket sätt? Hur ser diakoner/diakoniassistenter på diakonens roll utifrån denna situation?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att ge en ökad förståelse för diakonins funktion, diakoners roll och diakonins betydelse för det sociala arbetet i en stad idag. Detta utifrån diakoners och diakoniassistenters syn på diakoners uppgift i kyrkan och samhället.

1.4 Frågeställningar

- Hur ser diakoner/diakoniassistenter på sin uppgift i det sociala arbetet i kyrkan och i samhället?
- Vilken betydelse anser diakoner/diakoniassistenter att diakoni har för det sociala arbetet?
- Skulle det diakonala arbetet kunna utvecklas, i så fall på vilket sätt?
- Upplever diakoner/diakoniassistenter att kyrkans sociala arbete idag fungerar som komplement till eller ersättning för statlig social verksamhet i dagens rådande välfärdsstruktur?

1.5 Disposition

Arbetet inleds med en bakgrund där diakoni definieras och dess framväxt beskrivs. Vidare följer problemformulering, syfte och frågeställningar. I metoddelen behandlas uppsatsens tillvägagångssätt. Avsnittet som behandlar tidigare forskning redovisar forskning på området. Därefter följer teoridelen som utgör den teoretiska referensramen för resultat och analys. Uppsatsen har ett strukturellt perspektiv och enligt flertalet källor i form av främst avhandlingar står välfärdsmodellen i en förändringsprocess och detta påverkar diakonin, därav vår teoretiska utgångspunkt. I teoridelen är de mest centrala begreppen välfärdsmodell, frivilligsektor och professionellt socialt arbete som empowerment och detta kopplas till diakoni. Dessa begrepp förklaras vidare i den teoretiska referensramen. Efter teoriavsnittet

kopplas teori och empiri samman i en resultat- och analysdel. Avslutningsvis förs en diskussion kring problemformuleringen kopplat till arbetets olika delar.

2. Material och metod

I följande del redovisas studiens process när det gäller tillvägagångssätt och utförande. Denna del innehåller motivering av metodval, litteratursökningsförfarande, avgränsningar, urval samt databearbetning och analysförfarande. Det förs även en diskussion kring studiens reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.

Holme och Solvang (1997) skriver att den kvalitativa metoden primärt har ett förståelse syfte. Med det som grund antar denna studie en kvalitativ form, då syftet är att skapa en större förståelse för diakonalt arbete. Det centrala i den kvalitativa metoden är att få en djupare förståelse för det problemområde som studeras genom att samla in information utifrån närhet till informationskällan. Ett sätt kan vara genom att göra intervjuer (Holme & Solvang, 1997). Studien utgår ifrån en hermeneutisk ansats, då syftet är att skapa större förståelse för fenomenet diakoni. Thurén (2007) beskriver att hermeneutiken handlar om att förstå hur någon upplever sin livsvärld. Vidare antar studien ett fenomenologiskt perspektiv då det betyder att den:

...söker förstå de sociala fenomenen utifrån aktörernas egna perspektiv, beskriver världen sådan den upplevs av subjekten och förutsätter att den relevanta verkligheten är vad människor uppfattar den (Kvale, 2007, s. 54).

Fenomenologin fokuserar på den mening den intervjuade upplever i sin livsvärld (Kvale, 2007). Genom att arbetet utgår ifrån diakoners/diakoniassistenter syn på och upplevelse av diakoners roll i samhället anser vi fenomenologin vara ett lämpligt perspektiv att utgå ifrån. I analysprocessen har vi tagit detta i beaktande och belyst diakoners syn på sin uppgift. Detta utifrån upplevelsen av sin livsvärld i form av en Gudstro och dess betydelse för sin funktion och uppgift i sin yrkesroll.

2.1 Insamlingsmetod

Data har insamlats genom intervjuer med ett antal diakoner och diakoniassistenter i en specifik församling i en medelstor stad i Sverige. Underlag för studiens teoretiska referensram har inhämtats genom litteraturstudier gällande välfärdssamhället, kyrkan, diakoni och professionellt socialt arbete. Båda författarna har läst in sig på aktuellt forskningsområde.

Vidare har skrivarbetet delats upp mellan författarna, all skriven text har emellertid senare bearbetats gemensamt.

2.2 Litteratursökningsförfarande

Litteratur har framförallt inhämtats genom sökningar i Mittuniversitetets externa bibliotekskatalog Libris och genom urval från referenslistor i intressant litteratur. Andra databaser som har använts är till exempel *Academic Search Elite* och *CSA Social Sciences*, där vetenskapliga artiklar angående socialt arbete har sökts. Följande sökord har bland annat använts för sökningar i de internationella databaserna, enskilt och i diverse kombinationer:

Church welfare work, Welfare state, Social work, Deacon*, Sweden, Professional social work och Empowerment

2.3 Urval

Svenska kyrkan verkar inom ett stort arbetsfält i hela landet. För att avgränsa studien har den ett fokus på det lokala diakonala arbetet inom Svenska kyrkan och berör därmed inte andra samfunds sociala arbete. Diakonins roll i gudstjänstlivet behandlas inte närmare, däremot är diakonins roll i samhället centralt för studiens syfte. Studien är begränsad till att gälla en specifik församlingskrets i en medelstor stad i Sverige och med detta menas att den är lokalt förankrad. Studien antar ett diakonalt perspektiv, vilket innebär att den begränsas till att enbart utgå ifrån diakoners/diakoniassistenter upplevelse och syn på diakonins roll i samhället.

Urvalet av intervjupersoner har skett så till vida att ett, från författarnas sida, subjektivt urval har gjorts. Det betyder att respondenter har utsetts av författarna själva (Halvorsen, 1992). Studiens urvalsram omfattar ett begränsat geografiskt område, vilket innebär en medelstor stad i Sverige med dess församlingsliv. Utifrån denna avgränsning har urvalet gått till så att alla verksamma diakoner, dvs. åtta personer, i området tillfrågats om eventuell medverkan i studien. Av dessa personer var fyra positiva till medverkan. Diakonerna har tillskickats ett informationsbrev, vilket har haft ett innehåll om bland annat studiens syfte, försäkran om konfidentialitet vid eventuell medverkan samt kontaktuppgifter till författarna (se bilaga 1). Intresserade respondenter har sedan kontaktat författarna och efter överenskommen tid och plats har intervjuerna genomförts. Eftersom antalet respondenter var få utvidgades urvalet efterhand till att gälla även diakoniassistenter. Tre diakoniassistenter tillfrågades och av dem ställde två upp för medverkan i studien. Urvalet har inte skett utifrån någon specifik ålders- eller könsfördelning då uppsatsens syfte inte är att analysera ålder- eller genusaspekten i

sammanhanget. Diakonerna och diakoniassistenterna som har intervjuats är alla mellan 40-65 år och av dessa är fyra kvinnor och två män. Av sex intervjupersoner är två diakoniassistenter, vilket innebär att de inte har en diakonal vidareutbildning, men i mycket har samma arbetsuppgifter som diakoner.

2.4 Intervjumetod och intervjusituation

Studien har utgått ifrån en riktat öppen intervjuform, som enligt Lantz (1993) rör individers upplevelse av fenomenets kvaliteter. Intervjuaren definierar vilken kunskap som är meningsfull att ta reda på i sammanhanget och olika frågeområden har ställts upp kring en vid frågeställning. I denna uppsats kan det kopplas till frågeområde kring diakoni.

Thomsson (2002) betonar vikten av att vara reflexiv i kvalitativa intervjuer. Med detta menar hon att ha ett reflekterande förhållningssätt när det gäller hela forskningsprocessen och intervjusituationen. Författaren skriver att reflexion betyder att man funderar över hur det egna intresset samspelar med det man undersöker. Därför är det viktigt att vara uppmärksam över vilken betydelse intervjuplats och teoretisk förståelse har för interaktionen mellan intervjuare och den intervjuade. Genom ett intresse för diakonal verksamhet och en litteraturstudie över detsamma anser vi som författare ha skaffat oss en förståelse kring ämnet vilket kan ses ha bidragit positivt till intervjusituationen.

Under alla intervjuer deltog en intervjuperson och två intervjuare förutom vid två tillfällen då enbart en intervjuare var närvarande. Det kan då, enligt Thomsson (2002), vara av intresse att reflektera över aspekten makt i intervjusituationen. Maktsituationen kan innebära att intervjupersonen känner sig i underläge då känslan av två mot en kan infinna sig. Detta, samt att intervjuerna har bandats, kan ha bidragit till att intervjupersonen inte riktigt kunnat slappna av, vilket kan ha påverkat intervjun i sin helhet. Samtidigt har intervjuerna hållits på respondenternas arbetsplats och detta kan ha bidragit till en tryggare intervjusituation. Med tanke på detta har vi vid varje intervjutillfälle informerat om att endast en av oss intervjuare håller i intervjun och den andra enbart sitter vid sidan av och mestadels iakttar. Det betyder att den intervjuade personen främst kunnat koncentrera sig på att samtala med en av intervjuarna och att interaktionen dem emellan varit i fokus.

2.5 Databearbetning och analysförfarande

Under bearbetning av intervjuerna är det viktigt att fundera kring giltigheten i det insamlade materialet (Repstad, 2006). Detta påverkas av att ha ett kritiskt förhållningssätt och reflektera kring intervjusituationerna samt vad som kan ha påverkat detta, exempelvis om forskaren har

haft någon effekt, t ex genom ledande frågor. Andra faktorer att ta hänsyn till kan vara om informanten har förstahandsinformation kring det han/hon talar om (ibid.). Då denna uppsats utgår ifrån diakoners/diakoniassistenter syn på diakoni och dess betydelse kan detta ses som förstahandsinformation.

Analysprocessen i studien har gått till enligt följande: efter genomförda intervjuer har intervjuerna transkriberats ordagrant till texter. Intervjuerna har lästs i sin helhet för att sedan kortas ner genom meningskoncentrering. Kvale (2007) beskriver meningskoncentrering som ett sätt att korta ner långa uttalanden till mer kortfattade meningar för att minska textutrymmet. Intervjuteexterna har senare kategoriserats under olika teman, vilka valts ut i ett eget processteg genom att studera likheter och skillnader i intervjuerna. Under skilda teman har sedan intervjuer och sammanfattningar av intervjupersonernas intervjuuttalanden kopplats till den teoretiska referensramen.

2.6 Etiska överväganden

Holme och Solvang (1997) betonar att respekt för medmänniskor är en grundläggande utgångspunkt för all form av samhällsforskning. Även principen om informerat samtycke är viktig när det gäller kvalitativa intervjuer (Repstad, 2006). Därför tillhandahölls respondenterna före intervjutillfälle ett informationsbrev innehållande information enligt *Humanistiska-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådets etiska riktlinjer gällande samhällsvetenskaplig forskning* (HSFR, 1990). HSFR innehåller riktlinjer gällande informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och nyttjandekrav. Svenska etikregler för forskning behandlar bland annat hur personer som deltar i forskningsprojekt ska vara upplysta om undersökningens syfte, vilka moment som ingår samt information om att all medverkan är frivillig. Vidare säger reglerna att insamlade data och uppgifter om undersökningsdeltagare ska behandlas med stor konfidentialitet och förvaras på ett tryggsamt sätt (ibid.). Ytterligare regler gäller material och uppgifter som samlas in om enskilda personer, att det endast får användas för forskningsändamålet (Repstad, 2006; HSFR, 1990). Respondenter har i denna studie behandlats med konfidentialitet och insamlad data har förstörts efter genomförd studie.

2.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Graden av validitet handlar om huruvida det som är tänkt att undersökas verkligen undersöks (Kvale, 2007). Reliabilitet rör tillförlitlighet; att intervjuerna genomförs på samma sätt och med samma frågor (Trost, 1997). Under analysprocessen framkom att vissa frågor inte var

relevanta, dessa valdes därför bort och detta kan ha påverkat validiteten positivt. Intervjuerna genomfördes med samma intervjuguide som grund och detta kan styrka studiens reliabilitet. En frågeställning innehöll både likheter och skillnader med annat socialt arbete och detta ledde till otydlighet i analysprocessen och därför delades frågan upp i två efter andra intervjun. Detta kan ha en negativ påverkan på reliabiliteten. Den kvalitativa undersökningen som genomförts är ytterst begränsad och kan därmed inte ses som generaliserbar för alla församlingars diakoniverksamhet i Sverige. Däremot kan studien bidra till att väcka fortsatta diskussioner och leda till vidare forskning av mer generaliserbar karaktär.

3. Tidigare forskning

Nedan följer en redovisning av tidigare forskning när det gäller diakonins roll i det sociala arbetet i förhållande till välfärdssamhället. Forskningen kring diakoni har framför allt präglats av frågor kring teologi och grundläggande religiösa frågor (Blennberger, 1999). I Sverige finns det sparsam forskning kring diakonins vardagsarbete i relation till socialt arbete i samhället. Därför tas nedan forskning från Västeuropa och specifikt Finland upp, eftersom det där finns likheter med Sveriges välfärdsstruktur. Fram till separationen år 2000 mellan stat och kyrka fanns det enbart begränsat med forskning kring diakonins roll och verksamhet gjord i Sverige (Blennberger, 1999; Engel, 2004).

3.1 Kyrkan som en välfärdsorganisation

I artikeln *From charity to client-oriented social service production* skriver Fix & Fix (2002) om att det inte finns empiriska studier på detaljnivå om religiösa välfärdsorganisationers sociala inriktning i Västeuropa. Författarna har därför i denna artikel sammanställt kvalitativa och kvantitativa data. Det finns stora variationer i dessa organisationers organisationsstruktur och detta leder även till stora skillnader i hur det sociala arbetet är utformat och detta beror bland annat på hur kyrka- statrelationen ser ut. Enheten mellan kyrka och stat i lutherska länder, som i Skandinavien, ledde till att starka nationalkyrkor byggdes. Kyrkorna var de första och mest betydande företrädare för den moderna välfärdsstaten genom att kyrkorna under flera århundraden byggt upp en social infrastruktur för att bekämpa fattigdom, erbjuda utbildning och hälsovård. Detta har enligt författarna inte försvunnit trots en ökad sekularisering⁴ (Fix & Fix, 2002).

⁴ Sekularisering innebär att religionen förlorar i betydelse i ett samhälle. Det är inom kristendomen att jämföras med avkristning (www.ne.se).

I Maastrichtfördraget som trädde i kraft 1993 beskrevs bland annat betydelsen av religiösa välfärdsorganisationers roll för den sociala välfärden i Europa. Under kritiska faser i historien, t ex under industriella revolutionen, spelade religionen och kyrkorna en viktig roll. Den starka staten i de skandinaviska länderna byggde upp välfärden med stöd av nationalkyrkorna och det ledde till att kyrkorna inte byggde upp egna välfärdsorganisationer och därför finns det idag inte så många av dessa. I hela Europa har den tredje sektorn, enligt Fix & Fix (2002) ökat under de senaste decennierna och det mesta av det sociala arbetet i kyrkorna finns på en lokal kyrklig nivå. Nyckelfrågan i kyrkornas sociala arbete är enligt författarna vem som erbjuder vad för vem, på vilket sätt och på vilken basis. De sociala problemen är mångfaldiga och målgrupperna skiljer sig mellan olika kyrkor och organisationer. I länderna där kyrkan och staten har separerats begränsar de religiösa välfärdsorganisationerna deras sociala arbete till omsorg och rådgivning för utsatta grupper. Överlevnaden och utvecklandet av de religiösa välfärdsorganisationerna ligger enligt artikelförfattarna på de professionella arbetarna tillsammans med frivilliga (Fix & Fix, 2002).

3.1.1 Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland

Yeung (2003) redogör i en artikel för kristet socialt arbete i relation till kyrkans åter igen ökade betydelse i Finland. Författaren beskriver utvecklingen av den Evangelisk lutherska kyrkans roll i Finland under 1900-talet. Artikeln undersöker hur sekulariseringen och motsatta tendenser har påverkat kyrkans roll i samhället. Utvecklingen har gått mot att det kyrkliga sociala arbetet har fått ökad betydelse under de senaste åren. I Skandinavien är, enligt författaren, det sociala arbetet i kyrkan det mest värderade av kyrkans verksamhet. I den finska Evangelisk lutherska kyrkan är kyrkans sociala arbete beskrivet i kyrkolagen och det är en stor grupp avlönande arbetare som står för det sociala arbetet. Den finska kyrkan som en välfärdsförsörjare under den ekonomiska nedgången visar på samhällsliga förändringar som lett till ett större behov av kyrkligt socialt arbete och frivilligt arbete.

However, the case of the Finnish church demonstrates how the traditional state church of a privatised, modern society continue to play a dynamic role in society (Yeung, 2003, s. 207).

3.2 Diakoni i Sverige

Engel (2006) beskriver vidare hur ett nytt diakonalt engagemang är på väg i Sverige, vilket utmanas av kommunernas allt mer begränsade resurser i människovårdande yrken. År 1987

kom en ny vigningsordning som identifierade diakoners uppdrag bland annat som profetiskt och politiskt: ”att försvara människors rätt och stå på de förtrycktas sida” (Biskopsmötet 1990). I vissa fall skiljer det sig mellan vad församlingarna i praktiken gör och vad styrdokument redogör för. Engel (2006) beskriver tendenser inom kyrkan som visar på att det inte är särskilt utsatta grupper, vilka styrdokumentet innefattar, som kyrkan mest fokuserar på. Författaren redogör vidare för att det diakonala arbetet står i en ”brytningstid” då nya former och inriktningar kan komma att uppstå.

I kyrkoordningen framkommer klart att Svenska kyrkan utan diakoni inte fullt ut kan vara kyrka. Det förefaller dessutom som om detta oundgängliga uppdrag att utöva diakoni framför allt skall realiseras genom insatser riktade till människor som befinner sig i en särskilt utsatt och/eller marginaliserad livssituation (Engel, 2006, s. 19).

Det diakonala arbetet med särskilt utsatta och/ eller marginaliserade grupper, exempelvis hemlösa och människor med missbruksproblem, är ofta framhållna men sällan prioriterade i det vardagliga arbetet. Detta, att dessa grupper inte fokuseras mest på, påverkar kyrkans trovärdighet. Gör den vad den säger att den ska göra? Hur utvecklat arbetet bland särskilt utsatta grupper är beror på var församlingen är belägen. Detta är ofta mer utvecklat i storstäder, eftersom utsattheten ofta är mer utbredd där (Engel, 2006).

I de (storstads-) församlingar som Engels (2006) undersökningar berör, ingår det i diakonernas uppgift att möta människor som ansöker om ekonomiskt stöd och författaren för fram önskemålet att verksamheten kring de ekonomiska medlen modifieras. Diakonin handlar i de undersökta församlingarna främst om verksamhet för äldre. Den traditionella verksamheten för äldre bedrivs enligt författaren ofta av ”gammal vana” för en ofta liten och permanent grupp och utan att omskapas. Besöksverksamhet på exempelvis äldreboende är vanligt förekommande och ibland finns även besöksgrupper som leds av diakoner och består av frivilliga församlingsmedlemmar. I vissa församlingar finns det svårigheter att få frivilliga till den verksamheten men i flera församlingar finns viljan att utveckla detta. Relevansen av verksamheten, och då främst äldreverksamheten i den form den bedrivs idag, kan enligt Engel och församlingsarbetarna i de undersökta församlingarna ifrågasättas eftersom den ibland endast når en liten och ofta välmående grupp av människor. Enligt Engel (2006) visar det sig i de församlingar hon undersökt att hur diakonin är utformad oftast beror på vilken/vilka diakoner som är verksamma i församlingen.

4. Teoretisk referensram

I följande del kommer den teoretiska referensram detta arbete utgår ifrån att redovisas. Den Svenska välfärdsmodellen beskrivs och förhållandet mellan staten och kyrkan i Sverige följer på detta. Vidare redogörs för diakonins roll i samhället och slutligen beskrivs olika perspektiv på utförande av socialt arbete enligt Malcolm Payne (2007), en internationellt välkänd forskare inom socialt arbete. Där kommer även synsättet och metoden empowerment att beskrivas.

4.1 Den Svenska välfärdsmodellen

Den Svenska välfärdsstaten har byggts upp och utvecklats sedan 1930-talet, då socialpolitiken i Sverige reformerades, fram till idag (Leis, 2004; Esping-Andersen, 2004). Bergh (2004) har behandlat begreppet *välfärdsstat* och sammanställer en universell definition av begreppet. En välfärdsstat är enligt Bergh ett land som förser landets medborgare med; offentlig service som hälsovård, undervisning samt vård av barn och äldre, socialförsäkringssystem bundet till medborgarskap (t ex basbeloppspension och barnbidrag) samt obligatorisk socialförsäkring (t ex inkomstrelaterad pension, sjukförsäkring och föräldraförsäkring). Enligt Esping-Andersen (2004) har den Svenska välfärdsmodellen kännetecknats av stor offentlig sektor, hög sysselsättning och relativt små löneskillnader i landet. Den har försett med generell offentlig service till alla; bidrag och förmåner vilka gett både grundtrygghet och standardtrygghet vad gäller framför allt ekonomiska livsvillkor för individer. Det som karaktäriserar Sverige som välfärdsstat är dess generella offentliga service som alla svenska medborgare har tillgång till: pension, hälso- och sjukvård, barnomsorg, utbildning, barnbidrag och sjukförsäkring är sociala trygghetsskydd som gäller hela befolkningen. Bergh (2004) uttrycker vidare att välfärdsstaten kännetecknas av att reglerad inbetald skatt leder till att allmänna förmånsprogram som offentlig service kan finansieras (Bergh, 2004; Esping-Andersen, 2004).

4.1.1 Relationen mellan stat och kyrka i Sverige

Det finns en lång tradition i Sverige med starka band mellan staten och kyrkan. De har haft en självklar koppling till varandra ända sedan i slutet av 1500-talet då det i lag skrevs att Sverige från och med år 1593 skulle bli Evangelisk-lutherskt i sin troslära (Leis, 2004; Gustavsson, 2003). Gustavsson (2003) uttrycker det som att:

The situation may be summarised as the absence of any form of religious liberty and the total identification between the state and the church, at the national as well as at the local level (s. 51).

Denna relation har påverkat den svenska välfärdsstatens utformning. Fram till mitten av 1850-talet stod kyrkan i Sverige som ledare över fattigvården, denna tids välfärd enligt Leis (2004). Prästerna representerade, med sin tjänstemannalikhande ställning i samhället, både staten och kyrkan, vilket förde med sig en föreställning om att lydnad mot staten innebar lydnad mot Gud. Samhället präglades av en fruktan för Gud, men också av en tillit till staten. Kyrkan och staten hörde på ett sätt samman. År 1862 trädde en ny kommunallagstiftning i kraft, vilket förde med sig att ansvaret för fattigvården övergick från kyrkan till kommunen (Leis, 2004).

Efter ett nära 400 år långt förhållande kom kyrkan och staten vid millennieskiftet år 2000 att förändra dess inbördes relation. Svenska kyrkan separerades därmed från staten och bildade istället en "fri kyrka". Detta var enligt Gustavsson (2003) en utdragen process som började redan vid mitten av 1950-talet och den tog över fyrtio år att genomföra. Bakgrunden handlade om en vilja att förverkliga religionsfrihet i Sverige. Separationen innebar, till skillnad från tidigare, att de som idag föds i Sverige inte automatiskt blir medlemmar i Svenska kyrkan, med förväntningen att betala kyrkoskatt. Många medlemmar har efter separationen valt att gå ur Svenska kyrkan. Genom färre medlemmar har kyrkans verksamhet blivit drabbad av minskade inkomster. Allt färre medlemmar innebär allt mindre kyrkoskatt (Leis, 2004; Gustavsson, 2003). Gustavsson (2003) menar att separationen från staten år 2000 inte har bidragit med större självständighet för kyrkan när det gäller det politiska system som existerar i Sverige. Svenska kyrkan säger att de upplever sig ha ett dubbelt ansvar med ansvar för både kyrkan och samhället (ibid.). Detta kan förstås utifrån *Lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan:*

Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka, som i samverkan mellan en demokratisk organisation och kyrkans ämbete bedriver en rikstäckande verksamhet (Gregow, 2008, s. B1442).

4.1. 2 Staten och socialt ansvar

Socialförsäkringssystemet grundas på medborgarskap, där staten och kommunen står för det sociala ansvaret (Bergh, 2004 & Esping-Andersen, 2004). I Socialtjänstlagen, som är gemensam för hela det sociala vårdområdet, går det att läsa att

Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupper egna resurser. Verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet (Grönwall & Holgersson, 2004, s. 85).

Vidare står det i SoL 2 kap 2 § att:

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver (Grönwall & Holgersson, 2004, s. 91).

Sverige har som välfärdsstat haft en hög nivå av offentlig social service, vilken finansieras genom skattepengar. Till följd av detta är hälsovård och utbildning en näst intill kostnadsfri service för privatpersoner. Staten har försett medborgarna med i stort sett all social service (Bergh, 2004; Leis, 2004). Esping-Andersen (2004) uttrycker:

And by statism I mean that services are provided by the state rather than by subsidized non-profit institutions (e. g. religious organizations) or by subcontracted private firms (s. 36).

Om Sverige tidigare varit känt för sin generösa offentliga service har det sedan 1980-talet skett en omstrukturering av välfärdsorganisationen. Leis (2004) talar om en pågående kris där välfärden håller på att avregleras. Från det att staten har försett med den främsta välfärdsservicen tenderar det till att bli fler privata- och frivilligorganisationer som erbjuder och bistår med liknande service. Den frivilliga sektorn har därmed fått större betydelse i förhållande till den offentliga sektorn.

4.1. 3 Svenska välfärdsmodellen och den frivilliga sektorn

Trägårdhs (2007) studie behandlar relationen mellan stat och frivillig sektor i Sverige idag. I artikeln *The Voluntary Sector in a Social Democratic Welfare State- The Case of Sweden* beskriver Lundström och Svedberg (2003:32) den frivilliga sektorn i Sverige, dess roll i den sociala välfärden med jämförelse i ett internationellt perspektiv.

Jeppsson Grassman & Svedberg (2007) beskriver den frivilliga sektorn som frivilligorganisationer, föreningar och annat hjälparbete som är separerat från staten. Lundströms och Svedbergs (2003:32) studie visar på att den frivilliga sektorn i Sverige är i en jämförelse lika stor som i andra industrialiserade länder, men den är uppbyggd på ett annat sätt. Ju mer utvecklad välfärdsstaten är desto mer utvecklad verkar den frivilliga sektorn vara. Under några årtionden i Sverige ansågs den frivilliga sektorns betydelse i det sociala arbetet inte vara viktig. Båda studierna visar att till skillnad från 1970–80-talen, då staten var stark och bidrog med den mesta sociala servicen har det de senaste femton åren skett en gradvis förändring och allt mer privata initiativ och icke-statliga organisationer har tillåtits att erbjuda olika former av social service. Detta främst då det gäller utbildning och vård av äldre. Frivilligorganisationernas roll visade sig ha större betydelse för den sociala välfärden än vad

man tidigare trott. Den frivilliga sektorn har fått ta allt större ansvar för den sociala välfärden i bland annat Sverige. Engagemanget bland frivilliga fortsätter att vara starkt och församlingars sociala arbete är en betydande del i det frivilliga välfärdsarbetet (Bäckström et al. 2004:8; Lundström & Svedberg 2003:32; Trägårdh 2007).

Under 90-talet förändrades alltså frivilligsektorn, relationen mellan staten och kommunerna omskapades och denna förändring hade stor påverkan på det sociala arbetet (Lundström & Svedberg, 2003:32). Dessa förändringar berodde enligt artikelförfattarna på svårare ekonomiska förhållanden i samhället och ett nytt ideologiskt klimat som ifrågasatte välfärdsstaten. Stockholm stadsmission är en organisation som bygger på en kristen värdegrund och enligt artikelförfattarna fyller dessa typer av organisationer en funktion i den svenska välfärdsmodellen för att täcka grundläggande behov på de områden där andra välfärdsresurser inte är prioriterade eller räcker till. Det finns en risk att dessa organisationer isolerar sig själva från andra parter med aktiviteter endast för de egna medlemmarna men många arbetar även utåtriktat (ibid.).

4.2 Diakoni och samhälle

Björklund et al. (2004) menar att diakonalt arbete bör utformas utifrån dagens samhälle, alltså att det ska vara kontextuellt. *Förebyggande arbete*, *akut arbete* och *politiskt* eller *profetiskt arbete* är olika former av diakoni. Författarna menar med förebyggande arbete att försöka minska den enskilda individens utsatthet, med akut arbete menar de vidare att stötta den akut drabbade. Politiskt eller profetiskt arbete handlar om påverkansarbete för att förändra strukturer i samhället som skapar människors utsatthet (Björklund et al, 2004).

Kyrkan förväntas liksom förr bidra med bland annat hjälpverksamhet av olika slag, men nu med mindre resurser (Gustavsson, 2003) men enligt Bäckström et al. (2004:8) har kyrkan efter separationen med staten fått en friare ställning att agera. Om välfärdsbegreppet ges en öppnare innebörd visar det sig att lokala församlingar har en betydande roll som välfärdsaktör, och för att utveckla det sociala arbetet behöver den egna församlingen stärkas och rollen som producenter av sociala tjänster utvecklas (ibid.).

4.3 Professionellt socialt arbete

Payne (2007) beskriver tre olika synsätt inom socialt arbete. Dessa är *reflexivt- terapeutiskt* synsätt, *socialistiskt kollektivistiskt* synsätt och *individualistiskt- reformistiskt* synsätt. Det reflexivt- terapeutiska fokuserar på individens och/eller familjens funktion. Det handlar om att en ömsesidig påverkan och samspel (reflexion) med andra människor som gör att

människan kan påverka sin egen och andras situation. Relationen mellan klienten och socialarbetaren är viktig och socialarbetaren använder sig själv i processen för att uppnå förändring för klienten (Harlow, 2003; Payne, 2007). Socialt arbete anses inom detta synsätt sträva efter:

..... största möjliga välfärd och välbefinnande för individer och grupper i samhällen genom att främja och underlätta utveckling och självförverkligande (Payne, 2007, s.24).

Som motpol till detta synsätt ställs det *socialistiskt- kollektivistiska* synsättet där samhället och klientens sociala sammanhang är i fokus. Detta perspektiv handlar om att utsatta, fattiga och diskriminerade grupper ska få makt över sin situation, exempelvis genom empowerment, och detta kan uppnås genom stöd- och samverkansinsatser i samhället. För att förbättra de utsattas situation och närma sig social rättvisa bygger socialarbetaren allianser med klienterna och med aktuella organisationer. Dessa kollektiva ansträngningar leder till lokala samt nationella förändringar (Harlow, 2003; Payne, 2007). *Individualistiskt- reformistiskt* synsätt som är det tredje perspektivet handlar mer om socialt arbete på individnivå och strävar inte, som de två första synsätten, efter sociala förbättringar i samhället i stort. Uppgiftscentrerat socialt arbete är en del av denna inriktning (ibid.). Synsättet belyser vidare vikten av samverkan mellan enskilda människor och samhället. Socialt arbete ses här som:

...en del av välfärdsstatens service för medborgarna. Det ska tillgodose individernas behov att förbättra de tjänster det sociala arbetet rymmer så att det kan fungera på ett mer effektivt sätt (Payne, 2007, s. 25)

4.3.1 Empowerment

Empowerment handlar om att individen ska uppnå en högre grad av självständighet och kunna sätta upp sina egna mål och detta kan ske genom att han/hon kan återfå makten över sitt liv (Nationalencyklopedin, 2008). Synsättet/metoden har enligt Speer & Peterson (2000) blivit ett viktigt mål för socialarbetare som utgångspunkt i den konkreta verksamheten och detta kan enligt artikelförfattarna användas i olika fält inom det sociala arbetsområdet.

Termen empowerment, som alltmer börjar användas i samband med diakoni, uttrycker ett alternativ till den traditionella hjälparollen. Här syftar diakoni till att inspirera, mobilisera och ge kraft att förändra en utsatt situation (Blennerberg et al. 1999:2, s. 27).

Empowerment handlar om en växelverkan mellan den socioekonomiska situationen och individens förmåga och resurser. Sociala problem kan man antingen se som brist på

pengar/fattigdom eller som psykosociala problem och brist på mening. För att klienterna ska hitta nycklarna till empowerment behövs att socialarbetarna har utbildning kring organisationsstrukturer och egna erfarenheter kring empowerment. Denna kompetens behöver socialarbetarna för att identifiera komplexiteten av intressen och maktstrukturer i samhället (Leonardsen, 2007).

5. Resultat och analys

Resultatet och analysen som följer bygger på de intervjuer som genomfördes med diakoner och diakoniassistenter. I olika teman har sedan intervjuerna kopplats till den tidigare redovisade teoretiska referensramen.

5.1 Diakonal verksamhet

Genom de intervjuer som genomförts har det framkommit att det inom den diakonala verksamheten finns gruppaktiviteter av olika slag i de församlingar som studien rör. Det handlar exempelvis om sorgegrupper, läsegrupper, barngrupper, sånggrupper, besöksgrupper och bibelgrupper. Dessa aktiviteter är enligt intervjupersonerna tänkta för att skapa möjligheter till träffpunkter och mötesplatser präglade av gemenskap där samvaron ses som meningsfull.

Intervjuperson (IP)4: *Kyrkan är öppen med "drop in" med fikamöjligheter här och möjligheter till samtal med oss som arbetar här. Det är många som kommer in. De kommer och fikar för gemenskap.*

Det finns även Caféverksamheter i kyrkorna, av vilka en del bedriver soppluncher. Ett annat område är engagemang i sjukhuskyrkan, där arbetet bland annat kan handla om att stötta patienter och dess anhöriga. Samtliga intervjupersoner nämner betydelsen av att finnas till hands för stöd och samtal och flera betonar den självvårdande delen av diakonin som en central arbetsuppgift. Människor söker sig till kyrkan för att få samtala om livskriser och trosfrågor. Liksom Engel (2006) tidigare skrivit visar detta på diakonins särart från annat socialt arbete i samhället. Från att tidigare ha handlat om att ge sjukvårdande insatser är samtalsstödet idag en stor del av det diakonala arbetet. Självvård kan kopplas till Paynes (2007) individualistiskt-reformistiskt synsätt eftersom individen är i fokus och inte samhällsförändringar.

Payne (2007) och Harlow (2003) har utifrån en teori om professionellt socialt arbete redogjort för olika slags socialt arbete, som kan handla om allt från individualistiskt- till strukturellt

förändringsarbete. I de olika församlingar som denna studie innefattar visade det sig finnas ett varierat utbud av diakonal verksamhet. De diakoner och diakoniassistenter, vilka har intervjuats, anser vi även kan ses arbeta utifrån ett reflexivt-terapeutiskt synsätt, då individen och dess välbefinnande står i fokus. Diakonen använder sig själv som ett redskap i arbetet. Utifrån intervjuerna tolkar vi att församlingarna framför allt bedriver individ- och gruppinriktat diakonalt arbete, inte ett strukturellt förändringsarbete. Därmed är inte ett socialistiskt- kollektivistiskt synsätt i hög grad representerat i den diakonala verksamheten.

Det framkommer i intervjuerna att diakoner ser både likheter och skillnader mellan diakonalt arbete och annat socialt arbete i samhället. Likheter som nämndes var samtalsverksamhet, mötet med människor, att skapa mötesplatser, sekretess och tystnadsplikt. Skillnader ansågs vara framför allt att diakoner inte har någon myndighetsutövning, att de inte för journaler eller anteckningar över dem som söker hjälp samt att de inte kan bidra med stort ekonomiskt stöd till enskilda människor.

Fix & Fix (2002) skriver att i länder där staten och kyrkan är separerade inriktar sig religiösa välfärdsorganisationer mestadels på omsorg och rådgivning för utsatta grupper. Engel (2006) skriver att diakoni tidigare i historien mest har handlat om vård- och omsorgsverksamhet. Hon skriver vidare att först när den svenska välfärdsmodellen började utvecklas började diakonin mer definieras utifrån sin själavårdande betydelse. Utifrån intervjuerna stämmer det överens med diakonin i den stad studien rör. Inga intervjupersoner sade sig arbeta med vårdande uppgifter i praktisk bemärkelse, men omsorgen om själen var något som återkom i de olika intervjuerna.

5.2 Målgrupp och syfte med verksamheten

Samtliga av denna studies intervjupersoner betonar att kyrkan är en plats som är öppen för alla och att det är viktigt att alla människor ska känna sig välkomna till den diakonala verksamheten. Två intervjupersoner påpekar att kyrkan är öppen för alla, alla samlas där, både exempelvis banktjänstemän och missbrukare. Alla kategorier av människor träffas och möts i verksamheten. En intervjuperson uttrycker det som att:

IP2: Det kan vara precis vem som helst egentligen som kan komma hit med vilken problematik som helst.

Det står i Lagen om Svenska kyrkan att den ska vara en öppen folkkyrka och det verkar stämma väl överens med vad intervjupersonerna uttrycker vad gäller verksamheternas

öppenhet mot många målgrupper. I kyrkoordningen står det omnämnt att de diakonala uppgifterna i församlingar kan variera beroende på lokala sociala behov och församlingars strukturer och prioriteringar när det gäller det diakonala arbetet. I vår studie framkom att även om kyrkan är öppen för alla och verksamheten är riktad till alla grupper av människor är det framför allt äldre, ensamma, missbrukare och psykiskt funktionshindrade som söker sig till denna form av verksamhet. Inom dessa grupper upplever också ett par intervjupersoner att de största behoven finns. Även då det uttrycks att målgrupperna inte är specifika jobbar ändå de olika diakonerna mot olika grupper. Av de intervjuer som gjorts har det framkommit att olika inriktningar i arbetet kan vara mot barn- och familj, ungdomar, äldreomsorgen, sjukhuspersonal, missbrukare, psykiskt funktionshindrade eller vårdade och dess anhöriga på sjukhus. Fix & Fix (2002) skriver att målgrupper för olika sociala verksamheter skiljer sig åt beroende på formen av sociala problem i den aktuella kontexten där församlingen är placerad.

Enligt intervjupersonerna söker sig de flesta människorna, som deltar i de olika verksamheterna, själva till kyrkan. Det finns inte i någon hög grad uppsökande verksamhet. Intervjuerna visade också att det är många äldre och ensamma människor som söker sig till den diakonala verksamheten. Liksom Engel (2006) beskrivit i sin avhandling berör även mycket av verksamheten som bedrivs i vår studies församlingar den äldre generationen. Mycket bedrivs av "gammal vana", enligt en intervjuperson, men en diakon beskriver en motsatt upplevelse. Denne upplever att fysiskt- och psykiskt funktionshindrade och missbrukare är grupper som söker sig till kyrkans diakonala verksamhet, men det skiljer sig mellan olika församlingar.

IP4: ...man kan säga att vi når faktiskt många gånger de mest utsatta i samhället och det är ju en kritik som finns ibland mot diakonins roll, att man inte i någon större utsträckning når de mest utsatta.

Målet med arbetet kan enligt intervjuerna ses vara att skapa mötesplatser för människor, få människor att växa, stötta, uppmuntra och motivera individer med social problematik till förändring. Det framkom också att diakoner finns till hands för de existentiella frågor människor har. Engel (2006) beskriver också diakonins särart inom socialt arbete som självvårdande. En intervjuperson säger:

IP6: Vi kan ju saker som inte kommun och samhälle gör...vi har ju helhetssyn med ande, kropp och själ...vi kanske är mer specialister på att vårda själen.

Diakoner och diakoniassistenter verkar överens om att vilja finnas till hands som stöd i samhället med öppna dörrar till kyrkan.

IP4: *...framför allt att vi finns här på dan och att kyrkan är öppen och att vi finns tillgängliga...det är vårt arbete.*

5.3 Frivilliga

Flertalet av intervjupersonerna beskriver det frivilliga diakonala arbetet som en betydande del av det diakonala arbetet. Majoriteten redogör vidare för att det frivilliga engagemanget har ökat. Frivilligarbetet har ökat i omfattning i praktisk verksamhet som att hjälpa till i och kring en träfflokal/affär, i en besöksgrupp på ett ålderdomshem och i gruppverksamhet som bokcirklar. I en församling har de haft en studiecirkel för frivilliga som vill ingå i besöksgruppen.

IP6: *Frivilligarbetet är stort. Vi har en besöksgrupp som fungerar helt på ideell basis kan man säga.*

IP2: *Vi har också en handfull frivilliga som vi handleder och då har man ju tillgång till deras resurser också.*

Diakoni handlar om kyrkans sociala ansvarstagande och kan genomföras av anställda eller frivilliga (Jeppsson Grassman, 2001). I och med Svenska kyrkans separation från staten har kyrkans diakonala arbete blivit en del av det frivilliga sociala arbetet. Frivilligorganisationernas roll har visat sig ha större betydelse för den sociala välfärden än vad man tidigare trott (Leis, 2006; Lundström & Svedbergs, 2003:32). Enligt författaren anses församlingars sociala arbete vara en betydande del i det frivilliga välfärdsarbetet och engagemanget bland frivilliga fortsatt starkt. I Engels (2006) undersökning visade det sig i vissa församlingar finnas svårigheter att få frivilliga att engagera sig. Två av intervjupersonerna uttrycker i vår studie att det frivilliga arbetet har minskat. Knutet till den öppna verksamheten i en av kyrkorna har antalet med arbetspraktik och bidragsanställda minskat och därmed även frivilligarbetet. Även i verksamheten kopplat till sjukhuset har antalet frivilliga minskat.

IP1: *...Mindre personal och man har mindre frivilliga, förut hade man sådana där Röda korset- värdinnor och sådant som fanns på sjukhuset. Det har man inte på samma sätt längre.*

Enligt Fix & Fix (2002) ligger överlevnaden och utvecklandet av religiösa organisationerna som aktörer i välfärden på de professionella arbetarna tillsammans med frivilliga. Flera av diakonerna beskriver vikten av det frivilliga engagemanget och ser det som en resurs i det diakonala arbetet. Att de kan vara ett komplement till diakonen och exempelvis göra hembesök. Diakonen kan då handleda dessa och finnas till hands vid exempelvis frågor och problem. I Engels (2006) undersökning visade det sig i flera församlingar finnas vilja att utveckla detta, även i en del av denna studies intervjuer framkom liknande vilja till utveckling.

IP5: Frivilliggruppen är kanon. Vi har samlat ihop en grupp som ställer upp helt frivilligt och de hjälper oss med allt vi vill. Det är mest pensionärer och sjukpensionärer i den här gruppen och de har ju ett yrke och vi ska inte utnyttja yrket men det är en tillgång och de är villiga att hjälpa till med det de kan.

Några av diakonerna/diakoniassistenterna talade om att det är viktigt för den diakonala verksamheten med frivilliga och att det finns behov att exempelvis kunna ha öppet mer i träfflokalen/affären. Då behöver frivilligarbetet prioriteras mer av församlingen och detta kan även vara ett sätt för de frivilliga att utvecklas.

IP3: En bokcirkel kan en frivillig hålla i och få som uppgift om de tycker det är roligt. Man ska lyfta människor och låta människor växa . Det är viktigt att vi som diakoner ser sådana saker, hur man kan få människor i funktion, få människor att växa, exempelvis genom uppmuntran. Vi behöver inte göra allt själva som diakoner utan kyrkan är ju alla, inte bara vi anställda i kyrkan utan det är ju alla församlingsbor. Jag tror att det är många som ibland längtar efter en uppgift, att känna sig behövd och ha någonting att göra.

Det talas i intervjuerna om vikten av att engagera människor i frivilligarbete, vilket kan leda till personlig utveckling. Frivilliga i diakonin kan med Blennbergers (1999:2) ord inspireras, mobilisera och ge kraft att förändra sitt eget liv. Frivilligarbetet kan ses som en form av empowerment. Diakonerna/diakoniassistenterna kan ses ha ett synsätt av att människor, i detta fallet de frivilliga, kan växa och utvecklas när de får en uppgift de passar för och även kan göra nytta.

5.4 Förväntningar på diakonin

Intervjupersonerna beskrev under intervjuerna olika förväntningar på det diakonala arbetet; från kyrkan själv och dess medlemmar, från människor i samhället och från andra aktörer som

exempelvis socialtjänsten och äldreården. Några av diakonerna/diakoniassistenterna anser att de har stora och tydliga förväntningar på sig, de andra att förväntningarna är mer otydliga och mindre omfattande.

IP2: Säkert finns det folk som tycker att vi borde göra mer och på andra sätt, men det har inte kommit fram till oss. Vi skulle gärna vilja veta hur vi skulle kunna vidareutveckla vårt arbete.

Förväntningarna handlar exempelvis om att göra hembesök och en diakon upplever att hon inte hinner med de hembesök som förväntas av henne. Några av intervjupersonerna återkommer till att det finns stora behov men att det kan vara en svårighet att kunna begränsa sig och inte göra allting som förväntas av en. Tre av intervjupersonerna beskriver förväntningar från Kyrkorådet som är diakonernas arbetsgivare.

IP5: Det känner jag också ibland från kyrkan, från vår ledning, från vår arbetsgivare. Att vi ska kunna prestera hur mycket som helst, det tycker jag att man kan känna. De förstår om vi inte orkar men ändå vill de att vi ska göra. Jag upplever att det finns mycket höga förväntningar.

Det finns olika uppfattningar kring församlingsbornas förväntningar kring diakonin. Å ena sidan beskrivs stora förväntningar från församlingsborna kring behov av samtal och förväntan kring exempelvis hembesök och att kyrkan ska vara öppen. Å andra sidan beskrivs även motsatsen, att för andra diakoner/diakoniassistenter märks förväntningarna från församlingsborna inte lika tydligt. Från människor utanför samhället finns det förväntningar kring att kyrkan ska finnas till, vara tillgänglig och öppen samt att verksamhet ska bedrivas i större utsträckning än vad som görs.

IP4: Ja, det finns ju en stor förväntan att kyrkan ska finnas öppen. Det finns nog en etablerad föreställning om vad vi kan hjälpa till med. Jag märker att människor tipsats om att komma hit för att vi eventuellt kan erbjuda hjälp av olika slag. Om man gör det tankexperimentet att kyrkan inte fanns så tror jag att det vore en påtaglig saknad hos många, att det direkt skulle märkas hos våra mer eller mindre dagliga besökare.

Intervjupersonerna beskriver vidare förväntningar riktat mot det diakonala arbetet från samhället och då främst från socialtjänsten men även från äldreboenden och arbetsförmedlingen. När det gäller arbetsförmedlingen handlar det om förväntningar kring möjligheter för personer att arbetsträna i kyrkan. En intervjuperson upplever inte att det finns förväntningar från Socialtjänsten som kyrkan inte uppfyller och en annan beskriver att

Socialtjänsten tycker att det är bra att deras klienter kan få komma till kyrkan. Förväntningar finns även från människor att få ekonomiskt stöd och detta kopplas till att Socialtjänsten idag har sämre ekonomi och samhället har blivit tuffare.

IP1: Vi har hamnat i ett lite annorlunda samhälle idag, än det var för bara tio år sen. Det är dyrt att leva idag. Jag upplever att det finns förväntningar från socialtjänsten att vi ska stötta ekonomiskt. De har sina lagar och normer och det är enklast att följa dem än att vara inkännande och tänka på konsekvenserna för en specifik familj. Det kan ibland bara handla om ett par hundra som vi kan ge, men det kan betyda mycket.

Detta kan visa på att det, liksom Esping-Andersen (2004) och Leis (2004) beskrivit, finns tendenser till omstrukturering i välfärdsorganisationen som tidigare varit känd för sin generösa offentliga service. Engel (2006) och Jeppsson Grassman (2001) beskriver förväntningar som finns från befolkningen och inifrån kyrkan kring diakonala verksamheter och att detta främst handlar om förväntningar kring stöd för utsatta grupper. Trots detta är det enligt dessa inte främst denna typ av diakonalt arbete som bedrivs. Det framkommer i intervjuerna i denna uppsats att det finns förväntningar på den diakonala verksamheten, men det är inte tydligt att det endast skulle handla om arbete för de mest utsatta grupperna.

5.5 Samverkan

Intervjupersonerna beskriver att de samverkar med andra aktörer, främst med Socialtjänsten men även med andra myndigheter, psykiatrin, missbruksvården, andra kyrkor och frivilligorganisationer etc. Några av diakonerna och diakoniassistenterna samarbetar även i hög grad med varandra och hänvisar människor till varandra.

IP3: Man vill gärna samverka med andra i samhället.

IP1: Om man vet om att de har en socialsekreterare så försöker vi att samverka i den mån det går. Jag försöker upplysa den hjälpsökande om att de har rättigheter enligt socialtjänstlagen med dess normer.

Payne (2007) beskriver också vikten av samarbete mellan enskilda individer och samhälle för att det sociala arbetet som utförs ska kunna bli mer effektivt och tillgodose människors behov. I intervjuerna framkommer exempelvis att i en församling bedrivs dagträffsverksamhet tillsammans med andra kyrkor och tillsammans med kommunen, en frivilligorganisation och anhörigföreningar bedrivs ett café kopplat till ett boende. En församling samarbetar med integrationsenheten och ordnar familjeläger.

Två av intervjupersonerna beskriver att de verkar som kontaktpersoner gentemot myndigheter och stöd för de människor som har kontakt med myndigheter. Nästan samtliga intervjupersoner påpekar att de inte har någon myndighetsutövning. Socialtjänsten är den myndighet som diakonerna/diakoniassistenterna samarbetar med i störst utsträckning.

IP2: Vi har ett samarbete med Socialtjänsten och vi brukar träffa dem och dryfta gemensamma frågor.

Intervjupersonerna uttrycker att det finns olika uppgifter som de anser att de har kunskap och erfarenhet kring, exempelvis existentiella frågor men ibland när det är någon med exempelvis psykiska problem hänvisar de vidare till andra aktörer som psykiatrin.

IP1: Vi är inte terapeuter utan vi kan finnas till för andra saker, om man behöver prata med en psykolog eller en terapeut försöker vi att förmedla den kontakten. Vi finns till när det handlar om de existentiella frågorna: Vad är meningen med det här? Varför ska jag drabbas av detta? Jag känner att vi har en speciell kunskap i det och ofta kommer de här trosfrågorna: Finns det en Gud som kan tillåta det här?

5.6 Samverkan och kyrkans respektive kommunens ansvar

De intervjuade talade vidare om att det är kommunen som har det yttersta ansvaret för människors ekonomiska och materiella behov, att kyrkan kan hjälpa människor att må bättre (främst andligt). Diakonerna/diakoniassistenterna belyste även att det kan finnas svårigheter att dra en gräns kring vem som ansvarar för vad. Detta för de en diskussion kring med Socialtjänsten. Som en intervjuperson beskriver det finns det i kyrkoordningen reglerat att kyrkan har ett pastoralt ansvar för alla som vistas i församlingen.

IP2: Kommunens ansvar är det här basala, det ekonomiska ansvaret enligt socialtjänstlagen. Kyrkans ansvar är framför allt då det andliga, den andliga sidan och sedan har vi det här med själen mitt emellan kan man säga, där vi möts. Att människor ska må bra, där har vi ju ett gemensamt ansvar.

Enligt Socialtjänstlagen 2 kap 2 § har kommunen har det yttersta ansvaret att ge hjälp och stöd till de som vistas i kommunen. Intervjupersonerna beskriver att de har vissa begränsningar i sin roll och inte ansvar för saker som människors ekonomi, att de inte är myndighetspersoner men kan stötta människor till att ta egna initiativ och hjälpa till att ta kontakter med exempelvis myndigheter. Bäckström et al. (2004:8) beskriver kyrkans

kompletterande stöd till utsatta människor som en del av den nordiska modellen men att välfärdsstaten har det yttersta ansvaret för den sociala välfärden.

Lundström & Svedberg (2003:32) redogör för hur organisationer som bygger på en kristen värdegrund fyller en funktion i den svenska välfärdsmodellen. Organisationerna är viktiga för att täcka grundläggande behov på de områden där andra välfärdsresurser inte är prioriterade eller räcker till och i en av våra intervjuer framkommer det att det kan vara en risk att kommunen slipper undan sitt ansvar om kyrkan övertar kommunens roll. En av de intervjuade beskriver att Socialtjänsten har sina ramar att gå efter och ibland ser snävt på sitt ansvar och att människor ibland därför kan falla mellan stolarna.

IP6: Det är ju en diskussion som förs på alla våra diakonala träffar kring det här med hur mycket ska vi gå in som kyrka och ta över samhällets ansvar, det är en jättesvår balansgång. Egentligen tycker jag inte att vi ska gå in och ta över alldeles för mycket men vi kan ju saker som inte kommun och samhälle gör, vi har också en helhetssyn med ande, kropp och själ. Det kanske är bra att vi gör det vi är bra på och att samhället tar sitt ansvar för det de borde vara bra på. Om man säger materiellt eller vårdmässigt eller liksom sådana bitar, det är kommunens ansvar och vi kanske är mer specialister på att vårda själen.

I de församlingar som Engels (2006) undersökt ingår det i diakonernas uppgift att möta människor som ansöker om ekonomiskt stöd och författaren för fram önskemålet att verksamheten kring de ekonomiska medlen utvecklas. Flera av diakonerna/diakoniassistenterna redogör för den ekonomiska fond som finns i församlingarna där de kan bidra med en begränsad summa till människor i särskilda situationer, vid akuta kriser eller för att ”ge en guldkant på tillvaron”, som IP2 uttryckte det.

IP3: Vi har i kyrkan en diakonal fond som folk kan söka från och vi ibland kan ge en gåva då men egentligen ligger den ekonomiska biten i samhället. Klarar man inte sin vardag med mat och hyra då ska socialtjänsten ta den biten. Vi har pratat om det när vi har träffats ibland (med Socialtjänsten) och de har sagt att just det där lilla extra kan man ju ge ibland, t ex kläder till barnen till examen.

Engel (2006) menade också att kyrkans ansvar främst ska vara att arbeta med människors existentiella behov. Det visade sig ändå genom intervjuerna att många vänder sig till kyrkan för att söka ekonomisk hjälp, men de intervjuade diakonerna och diakoniassistenterna var överens om att ansvaret för att hjälpa människor ekonomiskt vilar hos kommunen.

IP1: *Vissa kan komma och be om hjälp med hyran. Där säger vi alltid nej, där är det kommunens ansvar. Boendefrågor och sådant det är kommunens ansvar. Där har vi haft lite diskussion ibland med socialsekreteraren, men så är det och vi kan inte betala räkningar heller då är det inte vårt ansvar utan då är det kommunens ansvar. Kan vi inte hjälpa till rent ekonomiskt då kan jag hjälpa till att försöka hitta andra vägar.*

Detta stämmer väl överens med socialtjänstlagen, då den säger att det är kommunens ansvar att främja människors ekonomiska trygghet. Esping-Andersen (2004) och Bergh (2004) menar också att den offentliga servicen ska bidra till grund- och standardtrygghet vad gäller ekonomiska villkor. I våra intervjuer framkommer att kommunen bör ta sitt ansvar när kring människors situation när det gäller exempelvis boendefrågor.

IP2: *Det ingår ju i diakonens uppdrag att vara en profetisk röst i samhället och riva ifrån när man ser att det händer en utveckling som går ut över den, de svagare.*

Det kan handla om billigare boenden inom öppenvårdspsykiatri och att kyrkan kan påtala detta. Detta kopplar vi till politiskt eller profetiskt arbete, som Björklund et al. (2004) och Engel (2004) beskriver, vilket handlar om påverkansarbete för att förändra strukturer i samhället som skapar människors utsatthet.

5.7 Diakonens roll i församlingen och i samhället

Det löfte diakoner ger i och med vinningen till diakon säger att ”*en diakon ska leva som Kristi tjänare*” (se bilaga 3). De olika intervjupersonerna definierar diakoni på lite skilda sätt som exempelvis kyrkans sociala arbete, socialt arbete med tron och med Jesus sätt att bemöta människor som grund. Diakoni definierades under tidigare århundraden som tjänst/tjänare, då det kristna budskapet överförs i handling med Jesus som förebild (Björklund et al., 2004).

IP5: *Socialt arbete med kristen syn, då tycker jag det är få ord och jag får in mycket. Det är det vi jobbar med, vi är socialarbetare, men vi har tron med oss hela tiden.*

IP3: *Man pratar mycket om sådana definitioner men diakoni handlar om att möta människor med omsorg i deras olika livssituation i vardagen. Diakoni kommer från grekiskan och betyder att tjäna liksom Jesus som är vårt föredöme. Diakoni innebär omsorg om medmänniskan i livets olika situationer.*

IP2: *Jag skulle nog definiera det som att göra Guds kärlek känd, både inom församlingen och utåt i samhället, främst genom handling då men överhuvudtaget men sedan finns det ju en massa olika definitioner, t ex att vara Jesus händer och fötter på jorden.*

Samtliga intervjupersoner upplever sig ha en viktig roll/uppgift som diakon/diakoniassistent i samhället och i församlingen. Den egna personligheten med dess styrkor och svagheter betonas som betydande men även det speciella uppdrag som diakonatet anses vara. Diakonernas upplevda kallelse till diakon och den personliga tron ses vidare som en grund och trygghet i deras arbete. Ett tecken på detta är vigningslöftet och det speciella diakonsmycket och de gröna skjortorna som står för växande.

IP1: *Jag ser att jag har en väldigt viktig roll och betydelsefull roll. Just det här att vi kan vara ett alternativ till en socialsekreterare. Att vi kanske idag kan ha de här samtalen. Vi har ju möjlighet att göra vissa hembesök där vi kan sitta ner och prata om vardagsbekymmer och sådant som känns jobbigt och ha tid, om vi tänker på de enskilda personliga behoven, så tror och känner jag att jag har en viktig roll.*

Intervjupersonerna uttrycker att professionaliteten är viktig och att det handlar om en gränsdragning, att göra det man har kunskap och erfarenhet kring och inte göra sådant som är andras ansvar (som exempelvis städa eller handla istället för hemtjänsten eller ta emot människor med psykiska problem). Några betonar att de inte är terapeuter eller psykologer utan själavårdare.

IP3: *Professionaliteten är viktig. Människor som mår psykiskt dåligt och är psykiskt labila, de får gärna komma i samtal men man kan också skicka dem vidare till dem som är mer professionella för det är svårt tycker jag med dem som har psykiska problem. Då tror jag att det är viktigt att man kan hänvisa dem vidare till dem som har mer kunskap och erfarenhet.*

Vigningslöftena säger: ”möt era medmänniskor med varsamhet och aktning” (se bilaga 3). Hur diakonerna/diakoniassistenterna bemöter människor har sin grund i deras människosyn.

IP2: *Jag vill att den jag möter, min konfident i vilken form det än är inte ska känna att det är någon sorts uppifrån och ner hjälparskap utan att det ska vara ett jämlikt hjälpande, ett givande och tagande.*

Diakonerna använder sig själva som redskap och lyfter fram att det är själva lyssnandet som är det viktiga och att vara ett stöd och uppmuntra. En av de intervjuade beskriver

motivationsarbete som ett redskap i arbetet för att skapa hopp. Detta kan kopplas till empowerment som handlar om att uppmuntra människor till att kunna få makt över sina liv.

Under intervjuerna framkommer att diakonerna/diakoniassistenterna anser sig ha ett gott förtroende bland allmänheten.

IP2: Jag vet inte men jag tror att även bland dem (folk) så har vi ett gott förtroende, för vi har gjort ett bra arbete de sista åren.

Leis (2004) och Gustavsson (2003) skriver att staten och kyrkan haft en självklar koppling med starka band sedan slutet av 1500-talet. Leis (2004) skriver vidare att präster på mitten av 1800-talet var representanter för både stat och kyrka, vilket byggde upp trohet och tillit till såväl stat som kyrkan. Jeppsson Grassman (2001) och Engel (2006) menar även de att det idag finns en tillit till kyrkan som organisation. Som en motpol till detta goda förtroende beskrivs i intervjuerna att inte alla vet vad diakoner har för kompetens och vilket diakonalt arbete som bedrivs i församlingarna. Även inom församlingen upplever de att deras kollegor inte alltid har kunskap om och värdesätter deras kompetens. En intervjuperson beskriver att det är viktigt att det finns någon med specialkompetens som kan driva frågor kring diakoni i församlingarna.

IP5: Vi har en viktig roll, en jätteviktig roll är det som inte samhället har uppfattat riktigt än vad vi är, efter alla dessa år förstår de inte vad vi kan och det jobbar vi för utan de tror att diakoner kan vem som helst bli men det krävs utbildning.

5.8 Diakonins inriktning framöver

Två av diakonerna/diakoniassistenterna beskriver att de tycker att det diakonala arbetet konkret behöver förändras på vissa områden framöver och de andra fyra anser att det diakonala arbetet bör fortsätta med samma inriktningar som nu men med små förändringar.

IP3: Vissa saker har vi hållit på med i många år, ibland kan jag känna att vi måste ha lite nytänk. Vi måste tänka nytt och följa med i samhället, det blir nya grupper som man ser kanske har behov av olika saker, det står ju inte stilla utan förändras hela tiden. Det är bra med det traditionella också som vi har hållit på med många år, som kyrklunch för gamla och ensamma, det fyller sin funktion. Gemenskap är viktigt för livskvaliteten och det ena utesluter inte det andra men då ska det finnas tid och möjlighet att göra de här nya sakerna också. Vi får väl se över det och det ska skrivas församlingsinstruktion snart igen och då har vi sagt att

vi måste göra en omvärldsanalys och titta på hur det ser ut i vår stad nu, vad det är som händer, vad som byggs osv. Det är viktigt att vi följer med.

Enligt Engel (2006) bedrivs en del verksamhet i församlingarna av ”gammal vana” och denna traditionella verksamhet riktar sig ofta till en grupp äldre och verksamheten förändras och utvecklas inte. Liknande tendenser uttrycks i citatet ovan när intervjupersonen talar om deras traditionella verksamhet. IP3 säger vidare att det diakonala arbetet i den aktuella församlingen kan behöva förändras efter behoven i samhället. Detta kan kopplas till Engels (2006) diskussion kring det diakonala arbetets brytningstid, då det diakonala arbetet kan komma att förändras.

Det beskrivs vidare i intervjuerna att samhället och välfärden har förändrats, och att det diakonala arbetet har påverkats av detta och kyrkans separation från staten. Efter kyrkans separation från staten har medlemsantalet minskat och då även inkomsterna genom kyrkoskatten blivit mindre och samtidigt har kommunerna allt mer begränsade resurser i vården av människor. (Engel, 2007; Leis, 2004; Gustavsson, 2003). Det har framkommit i intervjuerna att människors behov verkar öka medan kyrkans ekonomiska resurser minskar.

IP5: Ja det är pengar som alltid som behövs och tiden räcker inte till. Det skulle behövas fler diakoniarbetare, det finns hur mycket som helst att göra och behoven ökar ännu mer nu när samhället har blivit som det har blivit. Klyftorna märks mycket mer nu.

I en av församlingarna betonar diakonerna vikten av att arbeta med ungdomar eftersom det är tufft för dem i samhället idag och diakonerna i den församlingen har nyligen börjat vara delaktiga i konfirmandarbetet. Några av intervjupersonerna beskriver att de hoppas att diakonin ska fortsätta i den omfattning och inom de områden den bedrivs nu; med äldre, familjer, ungdomar, missbrukare, människor med psykiska problem osv.

IP4: Jag tror att vad gäller vår verksamhet så tror jag oftast att den kan gå vidare i ungefär den omfattning den har nu, i sina huvuddrag så tycker jag det bör gå vidare.

En av intervjupersonerna talade om att det kommer att finnas behov av fler diakoner framöver på grund av pensionsavgångar och stora diakonala behov och att det vore önskvärt med yngre och gärna manliga diakoner. Mer pengar, tid, internationell diakoni och en samtalsakut är också något som har lyfts fram i intervjuerna. Olika områden försöker täckas, som exempelvis genom en sjukhusdiakon på sjukhuset men det framkommer även i intervjuerna att diakonin inte kan täcka alla behov. Flexibilitet kring vad som behöver satsas mest på betonas också och

om verksamheter tillkommer kan andra behövas ta bort. Inriktningen av diakonin anses påverkas av diakonen/diakoniassistenten som person, förväntningar samt vad ledningen och styrdokument anger. Det pågår en omorganisation i de församlingarna där intervjuerna har ägt rum och en av intervjupersonerna betonar vikten av att veta vilka förväntningar allmänheten har på diakonin framöver.

IP6: Dels beror det ju på vad de bestämmande tycker och sen beror det ju på vilken diakon som kommer hit nu för ingen diakon jobbar ju lika. Jag hoppas ju att som vi jobbar nu att det ska få vara kvar, jag tycker vi jobbar bra, vi är ute mycket och har kontakter på olika håll och kanter. Sen är det väl alltid så att allt går att förbättra, men samtidigt kan man inte utveckla och lägga till utan att dra ifrån verksamheter.

Även enligt Engel (2006) visar det sig i de församlingar hon undersökt att hur diakonin är utformad beror oftast på vilken/vilka diakoner som är verksamma i församlingen. Detta uttrycker även intervjupersonerna. Det framkommer i några av intervjuerna att det är mycket i det diakonala arbetet som inte märks tydligt utåt, t ex samtal och hembesök. Det lyfts fram att kyrkan skulle kunna marknadsföra sig mer och människor få större insikt vad de arbetar med och då tror en diakon att färre människor skulle gå ur kyrkan.

IP3: Diakoner har varit ett tyst släkte, det är mycket som görs men som inte syns, t ex hembesök. Så är det ibland med jobbet med människor att allt inte syns men har man caféer, mötesplatser och målargrupper, dvs. gruppverksamhet, då syns det mer.

6. Diskussion

Diskussionen som följer inleds med en sammanfattning och utifrån de fyra frågeställningarna i inledningen av uppsatsen förs en diskussion. Detta avslutas med en reflektion kring metodproblem och vidare forskning.

Diakonerna/diakoniassistenterna anser sig enligt denna studie ha en viktig roll och uppgift i kyrkan och i samhället. Diakonaten ser de som ett speciellt uppdrag med en grund i en kallelse. De har Jesus som förebild och anser sig vara hans händer och fötter på jorden med syftet att visa på Guds kärlek. I bemötandet av människor har de en kristen grund och människosyn och detta leder till att de vill uppnå ett ”jämligt hjälpande” och inte ha ett ”uppifrån och ner”-perspektiv. Diakonin betydelse kopplas främst till dess öppenhet för alla samt att skapa mötesplatser för gemenskap. Frivilligarbetet har en stor och viktig funktion i det diakonala arbetet och kan kopplas till empowerment. De anser sig finnas till som stöd och

ser som sin uppgift att motivera och uppmuntra, samt att få människor att växa. Diakonin fungerar som ett komplement till annat socialt arbete då den genom själavård kan tillföra ett existentiellt perspektiv och detta ser diakonerna som en del av sin profilering. Diakonerna vill inte att diakonin ska ersätta kommunalt socialt välfärdsarbete, men kan se sig som kontaktpersoner och vill utveckla verksamheten utifrån människors ökade behov. Det framkommer i intervjuerna tendenser till både tydliga och otydliga förväntningar på diakonin. Från allmänheten är förväntningarna att kyrkan ska finnas öppen och diakonerna/diakoniassistenter ska finnas till hands. Det finns upplevda förväntningar från kyrkorådet, men från församlingsborna är förväntningarna inte lika tydliga. När det gäller förväntningar från myndigheter beskriver några av intervjupersonerna att det främst är Socialtjänsten som önskar att kyrkan ska hjälpa till att stötta människor ekonomiskt och med samtal.

Diakonernas arbete kan kopplas till ett holistiskt synsätt där de ser till både ande, kropp och själ men med mest fokus på själen och anden. Ett holistiskt synsätt handlar om att ha en helhetssyn på människan (Payne, 2005). Thompson (1992) beskriver hur teorier inom socialt arbete många gånger saknar en helhetssyn på människan, att ett existentiellt perspektiv kan berika det sociala arbetets praktik. Diakoni kan därmed ses ha en viktig roll och något att tillföra annat socialt arbete när det gäller existentiella frågor. Det kan enligt oss vara av vikt att det diakonala arbetet innefattar det diakonerna har kunskap om och överlämna arbete till andra aktörer som har större kunskap om exempelvis psykiska och ekonomiska problem.

Som det framkommer i intervjuerna är det viktigt att kyrkan påtalar orättvisor och ojämlika förhållanden i samhället, alltså att bedriva en profetisk eller politisk diakoni. Detta ser även vi som en viktig roll för diakonin och något för kyrkan att utveckla och arbeta mer med. Engel (2006) betonar vikten av att se till de bakomliggande faktorerna till människors utsatthet och att därmed vara en kritisk och profetisk/politisk röst. Eftersom kyrkan har förtroende från allmänheten och har haft ett nära samarbete med staten anser vi att kyrkan har ett bra utgångsläge att vara den ifrågasättande rösten och bidra till strukturella förändringar i samhället. Kopplingar mellan denna kritiska och profetiska/politiska rösten i det diakonala arbetet kan göras till Paynes (2006) och Harlows (2003) beskrivning av det socialistiska-kollektivistiska synsättet. Som beskrivits tidigare framkommer i intervjuerna att ett påverkansarbete kring orättvisa strukturer i samhället skulle kunna bedrivas i större utsträckning men som det är idag kan det arbete som utförs främst ses som akut individ- och gruppinriktat arbete och inte strukturellt förändringsarbete.

I en studie av det diakonala arbetet i Örebro redogörs det för hur församlingarna arbetar med utsatta grupper, där riktar sig det mesta av arbetet till äldre men även viss verksamhet till missbrukare, barn och invandrare (Stål & Dag, 1998). Detta verkar vara en tendens i de församlingar som Engel (2006), denna uppsats och undersökningen i Örebro uppmärksammar. Utifrån detta tycker vi att församlingarna skulle kunna arbeta med utsatta grupper i större utsträckning och för att kunna göra det behövs tydligare riktlinjer och prioriteringar. Detta kan få som konsekvens att annat arbete behöver väljas bort. Diakonins betydelse kan ses utifrån ett dubbelt ansvar för både kyrkan och samhället. I Örebro beskriver diakonerna förväntningar kring att de borde göra mer men det framkommer inte tydligt vad. I denna uppsats framkommer att det finns förväntningar på diakonin både utifrån samhället och inifrån kyrkan men att det inte heller där alltid är konkreta förväntningar kring verksamheten utan att kyrkan ska finnas till hands och vara öppen för alla. Kyrkan och diakonin har mindre ekonomiska resurser idag än innan separationen från staten men liknande förväntningar kvarstår. Frågan är hur kyrkan framöver ska hantera detta?

Ett gott förtroende bland allmänheten anser sig diakonerna/diakoniassistenterna ha, men samtidigt beskriver de att det diakonala arbetet inte syns och uppmärksammas mycket utåt. Detta leder till att människor inte riktigt vet vad en diakon har för kompetens och vilken verksamhet som bedrivs. Förtroende för kyrkan har vuxit fram genom en lång historia med samarbete mellan stat och kyrka. Bäckström et al (2004:8) talar om en tillit som finns till kyrkan och detta kan kopplas till att kyrkan förväntas vara ett kompletterande stöd för utsatta människor. Engel (2006) menar att denna diskussion påverkar kyrkans trovärdighet. Om kyrkans legitimitet ska vara stark är det enligt oss väsentligt att diakonin är inriktad på det den förväntas göra enligt vagningslöftet och de behov som finns i samhället.

När det gäller frågeställningen om diakoni kan ses som komplement till eller ersättning för annat socialt arbete visar det sig att intervjupersonerna samverkar med flera andra aktörer. De kan fungera som kontaktpersoner mellan konfidenter och myndigheter. Samtliga intervjupersoner var överens om att kyrkan inte ska ta över kommunens och samhällets roll när det gäller socialt ansvar utan vara ett komplement. De anser sig finnas till hands för olika områden. De hjälper till exempel till när det gäller existentiella frågor och själavård, men vill inte fungera som ersättning för exempelvis psykiatrin, hemtjänsten eller ta över socialtjänstens ekonomiska ansvar. Detta anser de handlar om yrkesprofessionalitet, att sätta gränser för vad som inte är deras uppdrag och då hänvisa vidare till andra instanser.

Var går då gränsen mellan komplement och ersättning? Finns det risk för att kyrkan tar över samhällets yttersta ansvar när de exempelvis går in med ekonomiskt stöd? Risken finns att enskilda människor hamnar i kläm när både Socialtjänsten och kyrkan drabbas av minskade ekonomiska resurser. Samhället förändras ständigt och de intervjuade betonar vikten av att följa med i samhällsförändringen och utveckla det diakonala arbetet efter det, inte bara bedriva verksamhet av "gammal vana". De vill finnas till hands och satsa på områden där behoven anses öka exempelvis inom skola. De ser ökade behov i samhället, men minskade resurser i kyrkan och samhället. Som Leis (2004) påpekar kan välfärden vara i en avregleringsprocess. Frågan är då hur en förändrad välfärd kommer att påverka det diakonala arbetet framöver? Enligt Stål & Dag (1998) ökar utsattheten i Örebro och studien visar på ett ökat behov av fler diakonala arbetare. I en artikel i DN den 30 mars 2008 uttrycks att ideella organisationer i högre grad kan komma att bli en välfärdsaktör. Det beskrivs också att gränsdragningen mellan kommunens ansvar och den ideella sektorns roll kan vara otydlig. Kan detta innebära att diakonin har en framtid som en betydande välfärdsaktör? Enligt Bäckström et al. (2004:8) har kyrkan efter separationen med staten fått en friare ställning att agera. Med minskade ekonomiska resurser kan det, enligt oss, ifrågasättas om kyrkan verkligen har fått större handlingsutrymme. Kommer diakonin i framtiden att ha möjligheten att utveckla arbetet för utsatta grupper och kommer då annan verksamhet att behöva prioriteras bort? Vi skulle se det som en positiv utveckling om det diakonala arbetet framöver skulle fungera mer kontextuellt, alltså anpassas ännu mer till den rådande samhällssituationen och kanske vara mer synligt, utåtriktat och förebyggande. Vi tycker utifrån den studie vi gjort att diakonin har en viktig kompletterande funktion när det gäller att se att hela människans välbefinnande; till ande, kropp och själ med specialkunskap om människors existentiella behov.

Detta är en kvalitativ uppsats, vilket innebär att den bygger på tolkning, dvs. vår tolkning av det intervjupersonerna beskriver. Författarna av denna studie har ett eget intresse och förförståelse kring diakoni. Detta kan bidra till en större förståelse för vad intervjupersonerna redogör för, men det kan samtidigt leda till att objektiviteten påverkas. Reflektioner omkring detta har funnits med under arbetets gång och eftersom vi har varit två författare har vi kunnat diskutera med varandra och på så sätt kommit fram till en gemensam tolkning av intervjuer och teori. Detta ser vi som en styrka och som Trost (1997) skriver är objektiviteten hög om två olika intervjuare förstår något på samma sätt. Eftersom vi inte fick tag på det antal diakoner vi ville intervjuade valde vi att även intervjuade diakoniassistenter. De två

diakoniassistenterna har båda lång erfarenhet av diakonalt arbete och har i princip samma arbetsuppgifter som diakoner, vilket gör att vi jämför deras erfarenheter och syn på diakoni med diakonernas. Men det hade varit bättre för uppsatsen om endast diakoner intervjuats.

Uppsatsen berör en strukturell nivå och frågeställningarna är på en övergripande nivå. Därför har den ett mer överblickande perspektiv och är inte så djupgående. I uppsatsen framkommer både likheter och skillnader i intervjuerna. I efterhand kan detta ses ha givit en bredd åt uppsatsen men kan även ses som en brist då uppsatsen har en tendens till ytlighet. När det gäller frågeställningar i intervjuguiden valdes efterhand frågan om Svenska kyrkans trosbekännelse bort då arbetet inte har en teologisk inriktning. Då det visat sig finnas sparsamt med forskning kring diakonalt arbete har en svårighet varit att hitta vetenskapligt material med olika infallsvinklar angående diakoni. Utifrån detta, samt att den utgår ifrån diakoners syn på diakoni, är uppsatsen mer beskrivande än kritiskt granskande.

I forskningsprocessen har vi funnit att det inte finns mycket forskat kring diakoni kopplat till socialt arbete och inte heller på församlingsnivå. Diakonats teologiska grund finns det forskning kring, men inte den diakonala praktiska verksamheten. På detta område kan denna uppsats bidra till ökad kunskap. Fortsättningsvis, anser vi tillsammans med Engel (2006), att det behövs ytterligare forskning på detta område då samhället och diakonin ständigt är i förändring.

Referenslista

- Bergh, A. (2004), *The universal welfare state – theory and the case of Sweden*, Political Studies, 2004:52.745-766.
- Biskopsmötet (1990) Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan : ett biskopsbrev om kyrkans ämbete. Svenska kyrkan. Uppsala : Ärkebiskopsämbetet.
- Björklund K, Sandahl C, Stenow H (2004). *Exposure: att utsätta sig för andras utsatthet*. Lund: Arcus.
- Blennberger E, Hansson M J & Stål R. (1999). *Diakoni : teologi, ideologi, praxis : en inventering av diakonins kunskapsområden*. Uppsala : Svenska kyrkans forskningsråd.
- Bäckström A, Edgardh Beckman N & Pettersson P (2004) Religiös förändring i norra Europa. En studie av Sverige ”Från statskyrka till fri folkkyrka” Slutrapport. *Diakonivetenskapliga institutets skriftserie nr 8 2004*.
- Engel, C. (2004). *För en ny tid?; förskjutning eller förnyelse – en inventering av diakonins dilemma*. Stockholm: Elanders Gotab.
- Engel, C. (2006). *Svenska kyrkans sociala arbete – för vem och varför? En religionssociologisk studie av ett diakonalt dilemma*. Stockholm: Elanders Gotab.
- Esping-Andersen, G. (2004). *Welfare states in transition*. London: SAGE Publications.
- Fix, B & Fix, E (2002) From charity to client-oriented social service production: a social profile of religious welfare associations in Western European comparison. *European Journal of Social Work*, 2002:5,1 s. 55-62.
- Gregow, T. utg. (2008). *Sveriges rikes lag*. Finland: St Michel Print Oy.
- Grönwall, L & Holgersson, L. (2004). *Socialtjänsten; handboken om SoL, LVU och LVM*. Mölnlycke: Gothia.
- Gustavsson, G. (2003). Church-State separation Swedish-style. *West European Politics*, 2003: 26.51-72.
- Halvorsen, K. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Harlow, E (2003). New Managerialism, Social Service Departments and Social Work Practice Today. *Practice*, 2003:2, 29-44.

Holme I M, & Solvang B K (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Jeppsson Grassman, E. (2001). *Socialt arbete i församlingens hägn*. Stockholm: Verbum.

Jeppsson Grassman, E & Svedberg, L. (2007). Civic participation in a scandinavian welfarestate: patterns in contemporary Sweden. *State and civil society in northern Europe: the Swedish model reconsidered*, 2007: 126-164. New York: Berghahn books.

Kvale, S. (2007). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Danmark: Studentlitteratur.

Lantz, A. (1993). *Intervjumetodik*. Sverige: Studentlitteratur.

Leis, A. (2004). *Den kyrkliga diakonins roll inom ramen för två välfärdssystem*. Uppsala: Teologiska institutionen

Leonardsen . D (2007) Empowerment in social work: an individual vs. relational perspective. *International Journal of Social Welfare*, 2007:16.3-11.

Lundström, T & Svedberg, L. (2003) *The Voluntary Sector in a Social Democratic Welfare State- The Case of Sweden*, 2003: 32,2, 217-238

Okkenhaug, B. (2002). *Själavård: en grundbok*. Örebro: Libris.

Payne, M. (2005). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och kultur

Payne, M. (2006). *What is professional social work?*. Bristol : Policy Press.

Repstad, P (2006). *Närhet och distans-Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Speer & Peterson (2000). Psychometric properties of an empowerment scale: Testing cognitive, emotional, and behavioural domains. *Social Work Research*, 2000:24. 109-118

Spjuth, R. (1999). Diakonins historia. *Diakonins perspektiv 1999*:32-48. Borås: Verbum

Stål, R & Dag, M (1998) *Några bilder kring diakonalt arbete och människors utsatthet- ett försök att betrakta diakonalt arbete i en Samfällighet*. Örebro: Örebro universitet

- Thompson, N. (1992). *Existentialism and social work*. New Castle: Avebury
- Thomsson, H. (2002). *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Thurén, T. (2007) *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber
- Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Trägårdh, L. (2007). *State and civil society in northern Europe; the Swedish model reconsidered*. New York: Berghahn books.
- Vetenskapsrådet. (1990). *Humanistiska-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådets etiska riktlinjer gällande samhällsvetenskaplig forskning*. Tryck: Elanders Gotab.
- Wadensjö, B. i (red.) Lindström, H-E (1989). *Diakonins historia. Handbok för diakoni och samhällsansvar*. Göteborg: Verbum
- Yeung, A B. (2003) The Re-Emergence of the Church in the Finnish Public Life? Christian Social Work as an Indicator of the Public Status of the Church. *Journal of Contemporary Religion*, 2003, 18:2, s.197-211

Internetkällor och dagstidningar

- www.bibeln.se. Matteusevangeliet 20:25–28.
- www.nationalencyklopedien.se sökord: empowerment. 2008-04-18
- www.ne.se sökord: empowerment. 2008-04-18
- www.svenskakyrkan.se/kyrkoordningen. Sjunde avdelningen. 2008-04-23
- www.svenskakyrkan.se/kyrkoordningen. 2 kap 1§. 2008-04-23
- Dagens Nyheter 2007-12-15 *Socialen skickar fattiga till kyrkan för att få hjälp*
- Dagens Nyheter 2008-03-30 *Ideella organisationer kan bli välfärdsaktörer: Annika Carlsson*

Bilaga 1 - Brev till intervjupersoner

MITTUNIVERSITETET I ÖSTERSUND

2008-04-07

Institutionen för socialt arbete

Socionomprogrammet

VT 2008

Förfrågan om deltagande i studie kring Svenska kyrkans diakoniverksamhet

En c-uppsats kring ämnet Svenska kyrkans sociala ansvar med fokus på den diakonala verksamheten kommer under våren att skrivas på socionomprogrammet vid Mittuniversitetet i Östersund. Detta kommer ske under vetenskaplig handledning och kommer läggas fram som akademisk uppsats. Studien kommer behandla det diakonala arbetets relevans i samhället. Intresse finns av att få en ökad förståelse för diakonins betydelse i samhället med lokala kopplingar och diakoners upplevelse/syn på sin roll i detta.

Intervjuer kommer att genomföras med diakoner och därför undrar vi om du har intresse av att delta? Intervjuerna kommer att ta ungefär en timme, kommer spelas in på band och informationen kommer behandlas konfidentiellt. Intervjuerna kommer genomföras vecka sexton för er vald plats eller vid annat överenskommet tillfälle. Under arbetets gång kommer endast vi två studenter som skriver uppsatsen och eventuellt handledaren att ta del av insamlad data och efteråt kommer materialet att förstöras. Uppsatsen kommer efter genomgången examination att finnas tillgänglig på universitetets bibliotek och på internet. Deltagandet är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta ditt deltagande.

Om du är intresserad av att medverka i studien eller få vidare information, var vänlig kontakta oss via mail eller telefon, gärna under vecka femton.

Med vänliga hälsningar!

Helen Alvarsson

Socionomstudent

e-mail: heal0300@student.miun.se

tfn: 076-8045562

Johanna Resare

Socionomstudent

e-mail: jore0402@student.miun.se

tfn: 0731-573244

Handledare: Klara Svalin

e-mail: Klara.Svalin@miun.se

Bilaga 2 – Intervjuguide

Information om intervjun: konfidentialitet, inte nämna staden i uppsatsen, möjlighet att läsa uppsatsen när den är klar, får avbryta intervjun om du vill

Namn, ålder:

Hur länge har du arbetat som diakon?

Diakonalt arbetssätt

Beskriv vilka diakonala verksamheter som finns i er församling.

Vem/Vilka riktar det sig till?

Anser du att det finns likheter mellan diakonalt arbete i församlingen och socialt arbete i samhället?

Anser du att det finns skillnader mellan diakonalt arbete i församlingen och socialt arbete i samhället?

Vad anser du vara styrkor i Svenska kyrkans sociala arbete i er församling?

Vad anser du vara svagheter i Svenska kyrkans sociala arbete i er församling?

Diakonins uppgift i kyrkan och samhället

Vilka förväntningar upplever du finns på diakonin i staden X? Från vilka håll?

Vad anser du vara kyrkans respektive kommunens ansvar när det gäller socialt arbete i staden X?

Vilken inriktning tror du diakonin i staden X kommer ha inom den närmaste framtiden?

Diakonens roll

Hur ser du på diakonatsrollen? Din roll/uppgift i församlingen/samhället.

Vad utgår du ifrån för synsätt i arbetet:

-när det gäller människosyn,

-teoretiska utgångspunkter,

Vilken betydelse har Svenska kyrkans trosbekännelse för din roll som diakon?

Avslutande fråga

Hur definierar du diakoni?

Bilaga 3 - Vigningslöfte

Vigningslöfte

En diakon ska uppsöka, hjälpa och stödja dem som är i kroppslig och själslig nöd. I kristen fostran och undervisning i tron, församling och samhället vara ett barmhärtighetens tecken och i allt tjäna Kristus i sin nästa. En diakon ska leva som Kristi tjänare och hjälpa människor att gestalta Guds kärlek. Diakonen ska försvara människors rätt, stå på de förtrycktas sida och uppmuntra och frigöra Guds folk till det som är gott så att Guds kärlek blir synlig i världen. Möt era medmänniskor med varsamhet och aktning, följ Guds viljas väg tillsammans med dem och sträva efter att låta er tro, lära och liv bli ett (intervjuperson 3).